

Додаток 1
ЗАТВЕРДЖЕНО
рішення міської ради
від _____ № _____

Програма

«Екологія 2027-2032»

1. Загальні положення

Міська цільова програма розроблена відповідно до вимог законодавчих та нормативно-правових актів: Конституції України, Законів України «Про благоустрій населених пунктів», «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про місцеве самоврядування в Україні», постанови Кабінету Міністрів України від 17.09.1996 №1147 «Про затвердження переліку видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів», Правил утримання зелених насаджень у населених пунктах України, затверджених наказом Міністерства будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України від 10.04.2006 № 105, Стратегії розвитку міста Черкаси до 2032 року, затвердженої рішенням Черкаської міської ради від 25.11.2021 № 14-15.

Соціально-економічний розвиток міста тісно й нерозривно пов'язаний зі станом навколишнього природного середовища та напряду залежить від реалізації стратегічних завдань у сфері охорони та збереження довкілля. До основних принципів формування екологічної політики належить охорона та поліпшення стану навколишнього природного середовища, гарантування безпечних екологічних умов для життя і здоров'я населення, впровадження екологічно збалансованої системи природокористування та збереження природних екосистем.

Сучасний екологічний стан навколишнього середовища потребує вжиття природоохоронних заходів. Тому, програма базується на основі аналізу стану навколишнього природного середовища міста Черкаси, визначає проблемні питання, окреслює цілі, завдання, комплекс заходів щодо їх реалізації та розрахована на середньострокову перспективу. Проведення у м. Черкаси заходів, передбачених програмою, є життєво необхідним, оскільки забезпечує для мешканців та гостей міста комфортні умови проживання.

2. Визначення проблеми, на розв'язання якої спрямована Програма

Охорона атмосферного повітря

На виконання п. 4 постанови Кабінету Міністрів України від 14.08.2019 № 827 «Деякі питання здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря» /далі - Постанова/ рішенням Черкаської міської ради від 24.03.2020 № 2-5717 виконання функцій органу управління якістю атмосферного повітря на території міста Черкаси покладено на департамент дорожньо-транспортної інфраструктури та екології, як суб'єкта моніторингу атмосферного повітря. Згідно з вимогами Постанови суб'єкти моніторингу встановлюють пункти

спостережень та ведуть спостереження за рівнями забруднюючих речовин, визначених у списку А пункту 1 додатка 2 Постанови. Проведення вимірів цих забруднюючих речовин у місті Черкаси фінансується з бюджету міської територіальної громади відповідно до договору з Черкаським обласним центром з гідромеорології.

Державний моніторинг у галузі охорони атмосферного повітря в місті здійснюється лабораторією спостережень за забрудненням атмосферного повітря Черкаського обласного центру з гідрометеорології на трьох стаціонарних постах: № 2 – центр (вул. Святотроїцька, 68), № 3 – мікрорайон «Дніпровський» (вул. Гетьмана Сагайдачного, 146), № 4 – мікрорайон «Перемога» (вул. Олени Теліги, 4). На цей час у повітрі міста контролюються 4 основних та 13 специфічних забруднюючих речовин, включаючи 8 важких металів та бенз/а/пірен. Відбір проб повітря проводиться чотири рази на добу в 01, 07, 13, 19 годин за місцевим часом. Інформація про стан атмосферного повітря в місті щомісячно розміщується на веб-сайті міської ради та використовується підприємствами для розроблення природоохоронних заходів по скороченню викидів.

Черкаси мають низький потенціал до розсіювання шкідливих домішок в атмосфері. Це переважання слабовітряної погоди, часті тумани в осінній та весняний період року та мала кількість опадів влітку в поєднанні з безвітряною погодою.

Основними антропогенними джерелами забруднення атмосферного повітря в місті є підприємства паливно-енергетичного комплексу, хімічні підприємства та транспорт. Вклад викидів забруднюючих речовин від автотранспорту знаходиться на рівні, а то і перевищує обсяги викидів підприємств. Для скорочення викидів та забезпечення нормативного стану атмосферного повітря підприємствами міста розробляються та впроваджуються заходи із скорочення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

Тенденція зміни середнього рівня забруднення атмосферного повітря за останні 5 років характеризувалася збільшенням по діоксиду сірки, формальдегіду, сірководню та аміаку. По оксидах азоту спостерігалось зменшення рівня забруднення. По пилу та оксиду вуглецю рівень забруднення в повітрі міста не змінився. По важким металам збільшення рівня забруднення спостерігалось тільки по цинку та залізу.

Охорона та збереження природно-заповідного фонду і зелених насаджень міста

Одним із основних елементів благоустрою населених пунктів є зелені насадження. Крім естетичного, вони мають ще й величезне санітарне значення, захищаючи місто від диму, газів, пилу тощо. Парки, сквери, алеї і бульвари - це своєрідні легені, які очищають забруднене повітря, створюють сприятливий мікроклімат і оздоровлюють довкілля. Вдале поєднання різних рослин дозволяє значно зменшити шкідливі санітарні фактори урбанізації. Так, насадження дерев, кущів і газонів значно зменшують амплітуду температурних коливань, збільшують у спекотні дні вологість повітря, покращуючи таким чином теплообмін людини і її самопочуття.

Площа, яку займають зелені насадження, становить близько 2106,00 га. Наразі налічується 35 об'єктів орієнтовною площею 219,689 га, які мають статус об'єкта природно-заповідного фонду. Не повністю вирішеним є питання встановлення меж в природі (на місцевості) територій та об'єктів природно-заповідного фонду міста. З метою захисту від незаконного заволодіння, збереження цілісності об'єктів природно заповідного фонду у місті продовжиться комплекс робіт щодо встановлення їх меж у природі (на місцевості).

На сьогодні необхідно забезпечити обслуговування зелених насаджень вздовж вулиць та доріг, оновлення існуючих насаджень і створення нових скверів та зелених зон, ліквідацію сухостійних, аварійних, фаутичних та уражених омелою дерев, утримання парків, скверів та лісопаркових зон. У місті зелені насадження здебільшого досягли вікової межі і потребують негайної заміни.

Продовжується озеленення міста, зокрема посадка дерев, кущів, облаштування квітників та газонів. Щорічно висаджується близько 1100 дерев, 1000 шт кущів, 1,5 га газонів та 6700 шт. квітів та злакових трав.

Міське середовище визначає особливості поширення і розвитку інфекційних хвороб дерев і чагарників, а відсутність у повному обсязі агротехнічних заходів, у тому числі обробка проти шкідників та хвороб, призводить до масового їх поширення серед міських зелених насаджень. В міських насадженнях розповсюджено багато, в тому числі і небезпечних хвороб, які необхідно своєчасно виявляти та лікувати.

В міських зелених насадженнях відмічено більше 20 видів шкідників. Найнебезпечнішими представниками шкідників виявились щитівки, мінуюча міль, пильщики, кліщі та гусениці.

Утримання та догляд за зеленими насадженнями здійснюється відповідно до вимог Правил утримання зелених насаджень у населених пунктах України, затверджених наказом Міністерства будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України від 10.04.2006 № 105. Виробничий процес утримання об'єктів зеленого господарства включає: догляд за деревами і чагарниками, живоплотами, виткими рослинами, квітниками, газонами, садовими доріжками та майданчиками, малими архітектурними формами; захист зелених насаджень від шкідників і хвороб, садіння квітів, створення газонів, видаленням окремих дерев, садіння окремих дерев, видалення аварійних дерев, санітарне очищення території об'єкта благоустрою.

Догляд за деревами і чагарниками здійснюється протягом року і включає: поливання, внесення добрив, вкриття, оприскування крон дерев, догляд за ґрунтом, боротьбу з бур'янами, обробку дупел і механічних пошкоджень, формування крон дерев і чагарників.

Утримання в належному стані потребує близько 10 га газонів, косіння близько 200 га зелених зон по місту в межах червоних ліній. Знищення бур'яну на газоні проводять скошуванням та прополюванням. Скошування - основний прийом догляду за газонами. Режим скошування повинен відповідати типу, призначенню газонів і складу травосуміші.

Продовжується проведення заходів щодо запобігання інтродукції та поширення чужорідних видів рослин, які загрожують природним екосистемам, зокрема омели білої на зелених насадженнях. Проведення відповідних заходів

останніми роками значно покращило стан зелених насаджень. Особливо погіршують ситуацію дерева, вражені омелою, на території підприємств, установ, організацій, які несвоєчасно вживають заходи по боротьбі з омелою на власних та прилеглих територіях.

Місто Черкаси – це обласний центр з розгалуженою системою парків та скверів, значна частина яких перебуває в оперативному управлінні КП «Дирекція парків». Підприємство забезпечує утримання, благоустрій, озеленення та розвиток об'єктів благоустрою міста. Загальна кількість парків та скверів та інших об'єктів благоустрою на балансі підприємства – 37 одиниць площею 208,7 га. Комунальне підприємство забезпечує роботу щодо здійснення догляду та висадки зелених насаджень і квітів, знесення та обрізки дерев і чагарників, проведення косіння трави, утримання підсобного господарства.

КП «Екологія» Черкаської міської ради забезпечує роботу щодо проведення комплексу робіт з озеленення, благоустрою та догляду за зеленими насадженнями скверів, що перебувають на балансі підприємства, а також збір, переробку та утилізацію відходів різного походження. На балансі КП «Екологія» Черкаської міської ради знаходиться 2 сквера загальною площею 0,5346 га.

Заходи щодо боротьби з карантинними рослинами

Програмою передбачені заходи щодо боротьби з карантинними рослинами. Заходи, проведені за попередні роки, дали позитивні результати, але, на жаль, не в повному обсязі. Основними причинами наявності карантинних бур'янів на території міста залишаються несвоєчасне проведення заходів по боротьбі з бур'янами на власних та прилеглих територіях підприємствами, установами та організаціями міста, вздовж приватних домоволодінь, залізничних колій, на безгосподарських територіях, тощо.

Найпоширеніший об'єкт рослинного карантину – амброзія полинолиста. Пилок амброзії викликає у людей захворювання - амброзійний поліноз або «сінну пропасницю». Розвиваючи потужну надземну масу й кореневу систему, амброзія сильно пригнічує культурні рослини та споживає з ґрунту дуже велику кількість поживних речовин. Так, за нестачі вологи в ґрунті коренева система амброзії проникає на глибину до 4 метрів. Розповсюдженню бур'яну сприяють: вітер, птахи, транспорт, а також взуття людей. Невеликі рослини амброзії продукують 50–3000 насінин, добре розвинуті можуть давати до 40 тис., а окремі екземпляри – до 100 тис. Тому, щорічно на близько 40 га території міста проводяться заходи по боротьбі з об'єктами рослинного карантину хімічними та агротехнічними методами, але, у зв'язку з широким розповсюдженням насіння карантинного бур'яну, амброзія з'являється на нових територіях. Несвоєчасне проведення заходів по боротьбі з бур'янами на власних та прилеглих територіях підприємствами, установами та організаціями міста також сприяє розповсюдженню амброзії полинолистої.

Оновлення матеріально-технічної бази та елементів благоустрою міста

Для належного догляду парків та скверів міста необхідно забезпечити комунальні підприємства необхідною технікою та обладнанням. Крім того, з метою

комфортного відпочинку жителів міста на об'єктах благоустрою, необхідно встановити на їх території достатню кількість лавок з урнами та кашпо, проводити постійно благоустрій, висадку зелених насаджень, облаштовувати клумби та композиції.

Екологічна освіта та інформування громадськості

Важлива увага приділяється інформуванню громадськості, що є системним процесом поширення інформації через доступні медіа та канали комунікації для налагодження взаєморозуміння між владою, організаціями та громадою. Інформація про стан атмосферного повітря та проведення природоохоронних заходів постійно висвітлюється в засобах масової інформації та на сайті Черкаської міської ради.

Випуск екологічних брошур необхідний для підвищення обізнаності населення, формування екологічної свідомості та заохочення до практичних дій. Вони дозволяють простою мовою пояснити складні питання довкілля та є зручним інструментом для громадських ініціатив. Проведення конференцій та семінарів для відповідальних осіб у сфері охорони навколишнього природного середовища підприємств та організацій, громадських організацій, студентів та школярів дозволить підвищити їх кваліфікацію у сфері екології, ознайомити з екологічними пролеманими питаннями міста та знайти шляхи їх вирішення.

3. Мета програми, основні завдання та шляхи розв'язання проблем

Для досягнення мети програми відповідно до Стратегії розвитку міста Черкаси, затвердженої рішенням Черкаської міської ради від 25.11.2021 № 14-15, були визначені стратегічні цілі та сформовані, для їх досягнення, операційні цілі.

Перелік стратегічних та операційних цілей

Стратегічна ціль	Операційна ціль
Стратегічна ціль «1. Екологічна безпека та збереження довкілля»	Операційна ціль «1.1. Створення системи екологічного виховання та просвіти в місті»
	Операційна ціль «1.2. Збалансований розвиток зелених зон міста»
	Операційна ціль «1.3. Покращення міської мобільності, підвищення транспортної доступності, розвиток логістичного потенціалу»
Стратегічна ціль «2. Розвиток культури та туризму»	Операційна ціль «2.1. Розвиток туристичної привабливості міста»
	Операційна ціль «2.2. Розвиток об'єктів туристичної інфраструктури, рекреації та відпочинку»

Програма розроблена з метою реалізації державної політики у сфері екології, підтримання природного середовища на належному рівні, для забезпечення екологічної безпеки, захисту життя і здоров'я мешканців територіальної громади від негативного впливу, зумовленого забрудненням навколишнього природного середовища; розширення, відтворення та збереження територій і об'єктів природно-заповідного фонду.

У Програмі передбачається здійснити ряд завдань та заходів, які направлені на розв'язання екологічних проблем, шляхом:

- проведення моніторингу атмосферного повітря;
- збереження природно-заповідного фонду;
- збільшення кількості зелених зон та квітників у місті;
- проведення заходів щодо боротьби з шкідниками та хворобами на зелених насадженнях задля покращення їх стану;
- проведення заходів щодо запобігання передчасного знесення зелених насаджень (обрізка сухого гілля, омели, омолоджувальна обрізка тощо);
- своєчасного видалення аварійних та сухостійх дерев;
- проведення заходів щодо боротьби з карантинними рослинами;
- розвитку та утримання парків і скверів міста;
- проведення висадки дерев, кущів, квітників та облаштування газонів;
- оновлення матеріально-технічної бази та елементів благоустрою;
- організації еколого-просвітницьких заходів.

Основними шляхами розв'язання проблемних питань екологічного спрямування у громаді є комплекс природоохоронних заходів. Ці заходи пов'язані зі зменшенням шкідливого впливу на навколишнє природне середовище, забезпеченням раціонального використання природних ресурсів і базуються на прийнятті екологічно обґрунтованих управлінських рішень з урахуванням позиції громадськості.

Перелік завдань та заходів щодо виконання Програми наведені у Додатку до Програми.

4. Обсяги та джерела фінансування Програми

Джерелом фінансування заходів, передбачених цією Програмою, можуть бути надходження загального та спеціального фондів (в тому числі бюджету розвитку та міських цільових фондів) місцевого бюджету, кошти Державного бюджету України, інших місцевих бюджетів у вигляді цільових та інших трансфертів (субвенцій, дотацій, тощо), власні кошти підприємств, а також інші джерела, що не заборонені діючим законодавством.

Відповідальним виконавцем заходів Програми визначити департамент дорожньо-транспортної інфраструктури та екології, виконавцями заходів Програми є КП «Дирекція парків», КП «Екологія», КП «ЧЕЛУАШ», інші структурні підрозділи Черкаської міської ради відповідно до встановлених повноважень. Виконання заходів Програми здійснюється по головним розпорядникам коштів в межах бюджетних призначень встановлених рішенням міської ради про бюджет Черкаської міської територіальної громади на відповідний рік.

Фінансування Програми проводиться в межах асигнувань, затверджених

рішенням про бюджет міської територіальної громади на відповідний рік, по загальному та спеціальному фондах і може здійснюватися в межах діючого бюджетного законодавства по кодах програмної класифікації видатків та кредитування місцевого бюджету.

5. Контроль за ходом виконання Програми

Координація діяльності та систематичний контроль за виконанням передбачених Програмою заходів покладається на департамент дорожньо-транспортної інфраструктури та екології Черкаської міської ради.

Виконавці Програми в процесі виконання Програми забезпечують контроль за реалізацією завдань і заходів, цільове та ефективне використання бюджетних коштів протягом усього строку реалізації відповідної Програми у межах визначених бюджетних призначень.

Оцінка ефективності Програми здійснюється на підставі аналізу результативних показників, а також інформації, що міститься у бюджетних запитах, кошторисах та звітах про виконання паспортів бюджетних Програм.

Результати оцінки ефективності програми, у тому числі висновки органів виконавчої влади, уповноважених на здійснення фінансового контролю за дотриманням бюджетного законодавства, є підставою для прийняття рішень про внесення в установленому порядку змін до бюджетних призначень поточного бюджетного періоду, відповідних пропозицій до проєкту бюджету на плановий бюджетний період та до прогнозу бюджету на наступні за плановим два бюджетні періоди, включаючи зупинення реалізації заходів Програми.

Узагальнену інформацію про хід виконання заходів Програми за попередній рік департамент дорожньо-транспортної інфраструктури та екології надає департаменту фінансової політики Черкаської міської ради.

6. Очікувані результати реалізації Програми

Очікувані результати:

- створення умов для забезпечення екологічної безпеки, охорони навколишнього природного середовища та поліпшення його стану;
- поліпшення природного середовища та естетичної привабливості міста;
- збереження зелених насаджень, зменшення антропогенного навантаження на довкілля;
- покращення стану зелених насаджень на території навчальних закладів міста;
- збільшення кількості зелених насаджень;
- покращення стану парків та скверів міста;
- розвиток зеленого господарства;
- поліпшення стану атмосферного повітря;
- покращення стану лісопаркових зон;
- покращення екологічного стану міста;
- підвищення рівня екологічної свідомості мешканців міста.